

ƏHSƏNİN ÖZÜ VƏ TARI OLMASAYDI...

Qədirin "Sona bülbülləri" uçardımı?

Qədirdən olmayıb... Bəlkə heç olmadı da...

Əhsən Dadaşov.

Mən Əhsən Dadaşova hər iki dünyada borcluyam.

Qədir Rüstəmov

...Bakı... 1968-ci il... Paytaxtda "qora bişirən" ayın bürkülü günləriydi. Studiyada projektorların çəhrayı işığı səhər şəfəqlərini xatırladırdı. Adama elə gəlirdi ki, indicə Günəş buludların arasından boylanacaq...

...Qavalı götürüb ürkək-ürkək, ətrafına baxa-baxa, asta addımlarla ansambl üzvlərinin oturduğu yərə yaxınlaşır, boğazını artılayır. Sanki kimdənsə qorxub çəkinirdi. Hamının gözü ansambl rəhbərinin studiyaya gətirdiyi bu arıq, qara, qayış kimi oğlandıydı. Bir az əvvəl Əhsən müəllim onu uşaqlara tanıdanda söyləmişdi ki, bu cavan oğlan Ağdamdandı, adı da Qədirdi, "Asəf Zeynallıda" oxuyur.

Ansambldakıların çöhrəsində təbəssüm görünməyə də, ilk baxışdan heç kəsin bu çəlimsiz oğlandan gözü su içmədi. Təhər-tövründən, görkəmindən heç xanəndəyə oxşamırdı da...

Deyərdin sanki bu qara-qayış oğlanın nə danışmağa dili var, hələ olsun ki, nə də oxumağa səsi...

Çalğı başladı... Və ilk baxışda ona qarşı bir qədər soyuq, inamsız və biganə münasibəti hiss edən o arıq, qara-qayış oğlanın qaşları alınının ortasında baş-baş gəldi. Bədəni qıvrıldı və səsi ox kimi dartılıb açıldı. Səs axdı, dalğalandı, Səməndər quşu kimi yana-yana havalandı...

Oğlanın dodaqlarının kilidində sanki illər boyu həbsə alınmış "Sona bülbüllər" qoparaq, pərvazlanıb uçdu! Uzaq, çox uzaq əsrlərdən üzü bəri gələn qədim bir el mahnisinin həsrət dolu, yanıqlı kəlmələri damcı-damcı sinələərə axdı. Mələhətli bir səs studiyamı başına götürdü, nə götürdü... Səs qalxdıqca, kətan kimi köksləri şırımladıqca. Qədir qıvrıldı, yumağa dönüb yumruq təkin sıxıldı. Onun sinəsindən elə bil söz közərir, dəmirçi kürəsindən qanadlanan qılgıncım topasına bənzəyirdi. Sözlərin canına elə bil çıncıq düşmüşdü...

Bu çəlimsiz, bu cansız, oxuyanda titrəyən, sinəsində yuva quran niskil bu oğlanda hardan qopub gəlirdi?

Bu çəlimsiz, bu arıq, bu cansız oğlanın səsindəki hıçqırıqlar, ümitsiz çağırışlar haradan idi?

Haradan idi, İlahi?

Ayrılıqların, həsrətlərin üstündən boylanın səs öz qədimliyi, kövrəkliyi və şirinliyi ilə hamını, xüsusən də Əhsən müəllimi tutmuşdu, özü də yaman tutmuşdu. O həyəcan Ustadın barmaqlarında titrəməkdəydi...

Elə bil Ustadın sinəsinin başında yaş odundan ocaq qalanmışdı, korun-korun yanırdı... Baxışlarını dərinliyində getdikcə kədər buludları sıxlaşdı.

Əhsən müəllimin gözləri də, barmaqları da Qədirin səsinə səs verib oxuyurdu. Bu barmaqlar tarın da ürəyinə od salmışdı...

Bu ulu səs tarzənin sızıldayan, göynəyən, qaysaq bağlayan yarasının qartmağını, közünü qopartmışdı. üstünə də bir ovuc duz səpmişdi və demişdi: "Hə. Əhsən müəllim, böyük Ustad! İndi sən mənə yaxşı-yaxşı qulaq as ki, neçə-neçə illər boyu heç kimə bürüzə vermədiyim, amma nakam. bala dağt içində daşdığı qubar qəm tayası qoy yanib, odlansın"...

Qədirin səsi, zəngülələri, boğazındakı qaynatmalar, gəzişmələri ansambl mat qoymuşdu.

"Sona bülbüllər" qanadlandıqca yazda budaqlar çiçəklədiyi kimi Qədirin də səsinə kədər, fəryad çiçəkləyirdi...

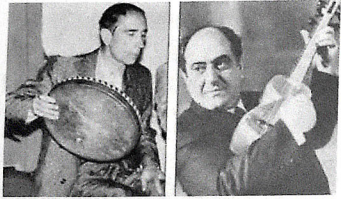
Olmasaydı qəmi-eşqin dili-viranımda,
Saxlamazdım onu bu izzət ilə yanımda.

Bəs bu məşəqqət, cəfa çəkən barmaqlar nə diləyirdi görəsən? Əhsən müəllimin ürəyi tarından daha artıq oxuyurdu. Tarzənin çalğısı da "Segah" a əlavə kimi bənzərsiz, möcüzəli bir təzəlik idi...

Qədirin bu yenilikdən xəbəri vardı, yoxdumu, kim bilə... Bəlkə də heç bunun fərqinə varmırdı, özü üçün qərib, qaibana bir səsə oxuyurdu, üzünü-sözünü Göylərə tutub öz dərdini danışdı...

Tarın pərdələrindən qoparılan qırgıncılıqların şövqü axıb Əhsən müəllimin bəbəkərinə dolur, gözlərində yaşarırdı. Qədir isə dediyini kəlmə-kəlmə xırdalayıb sinələri dağılayırdı.

Əhsən müəllimin sinəsindəki sanki tar deyildi, elə bil dünyadan nakam gedən balasıydı... Simlərin harayı ilə ata ona layla çalır. Bu saniyələrdə tarzənin ürəyindən acı yellər əsir, dodaqları səyriyirdi. Ürəyi tüğyan eləyirdi. Gözlərini açmaq istəmirdi, Əhsən müəllimin kipiqləri nəmliydi.

...Əhsən müəllimin rəngi avazıydı. İçində vurmuxan, özünə yer axtaran duyğulara çözüm tapmayan Ustad, başını tarın dizinin üstünə qoyub yaşla dolmuş gözlərini yumaraq, ürəyini yeyə-yeyə çalır. Bu dəqiqələrdə o, ətrafda baş verənləri məhz qəlbinin gözüylə görür, ürəyində ağrı deyirdi... Əhsən müəllim tarının ağlar-sızlar tellərindən, vaxtsız xəzan vurmuş bənövşə ötili istəklərindən ilmə salır, ayılı gecəsi, çəmənli-çiçəyi ilə qövs-quzeh arğaçı xatirələr toxuyur, öz çalğısı

ilə sanki möcüzəyə acıq verirdi. Əhsən müəllimin ürəyinin qanı açılmışdı və o, Qədirin səsinə "yarasının üstünə sarımışdı" ki, ağrısına, göynərtisinə, sızılımasına bir məlhəm olsun... Olacaqdımı?

Qədirin nələsi od tutub qızıqca, ürəklər ocaq kimi alışıb-tutuşub yanırdı. Duyğular dəli köhlənə dönür, hara gəldi çapırdı...

Ansabl özündə deyildi. Barmaqlarını kəssəydin xəbərləri olmazdı. Səs mənzilinə çatandan sonra fikrə getmişdilər. Bənizləri dümağ idi. Ustad özünün nisgilli çalğısı ilə Qədirə qoşulub "oxuyur"du. Bu adi çalğı deyil, oda, alova, yangıya dönən qüdrətdən gəlmə çalğı idi!..

Qədirə dərdən, qəmdən sıyrılıb hicranın səsinə boy verirdi...

Ansabl üzvlərini və studiyanın rejissor otağında olanları heyretə götürmüşdü: bu oğlana qulaq asanda gərək ürəyinə daş bağlayan. Bayaقدan bəri laqeyd baxdıqları bu çəlisiz, qara-qayıq oğlan, sən demə, başdan-ayağa çox böyük bir ürək imiş! Oxuyan, qəmli, kədərli bir ürək!..

...Və həmin gün Qədir xalqdan aldığı "Sona bülbüllər"i təzə nəfəslə, bir möcüzə kimi xalqa qaytarır, heyrətin bədənnüma heykəlini ucaldır, "Sona bülbüllər" qanad görüb pərvazlanır...

Əhsən də Qədiri ucaldırdı, onun ömrünün üstünə təzə ömür, əbədi və ölməz ömür qoyurdu. Qədirin ecəzkar səsinə, nadir sənətini ilk dəfə bu böyük şəxsiyyət - Əhsən Dadaşov GÖRMÜŞDÜ və həmin şanlı səhifənin ilk oxucusu da elə Əhsənin özüydü...

...Mahnı sona çatdı, "yumruq" açıldı. Qədir oxuyub qurtardı. Əhsən müəllim bir-neçə dəqiqə eləcə oturduğu yerdə qaldı. Əlinin ardı ilə tərini sildi. Bədəni çim suyun içindəydi, onu istər basmışdı. Elə bil

köksü üstündə ocaq qalamışdılar, bu ocağın kösövləri hələ də tüstülənirdi. Qədirin səsinin ağrı-acısı gözlərində çınqıllanır, kipiqlərində şəhlənirdi...

...Bir siqaret yandırdı.

Qədirin ürəyə köz salan səsi onu varından yox eləmişdi.. Elə bil siqaretin tüstüsü Əhsən müəllimin ürəyindən çıxırdı, yanar siqaret deyildi. Nəhayət, siqaret tüstüsünün arasından keçib gələn səsi eşidildi:

- Qədir, sən sən sən başqa aləmdə.

Bu sözləri dedi və Əhsən müəllimin gözləri yenə doldu.

Qədirin gözləri Əhsən müəllimin nəmli gözlərindən öpdü.

Əhsən müəllim də, ansamblın bütün üzvləri də qəm heykəlinə dönmüşdülər. Hələ neçə illər idi ki, belə əsrarəngiz muğam, belə oxumaq eşitməmişdilər. Baxdılar ki, Əhsən müəllimin özü də səsin yangısına heç Qədirədən yanmamışdı ki, bəlkə ondan da artıq...

Bəli, yeni zirvə tapan, səyyah, göydə yeni ulduz kəşf edən münəccim bəlkə də Əhsən Dadaşovdan daha az xoşbəxtiydi... İfaçı ilə müşayiətçinin bənzərsiz həmahənglik əldə edə bilməsinin ən gözəl nümunəsi olan "Sona bülbüllər" çox dadlı-tamlı və yeni idi, burada Qədirin oxusunda, eyni zamanda Əhsən müəllimin ürəkdən süzlüb gələn çalğısında səsləndirilən yanlıq boğazlar və vurulan şirin xallar zil "Segah" da çox tərəvətli, insanın ürəyini duyğulandıran idi...

Qədir qavalı yerə qoyub ayağa qalxandan sonra studiya, yatağından çıxmış nəhrə dönüb çalxalandı. Qədirin səsi studiyadakı divarlardan asılmış işıqların da ürəyini yerindən oynadırdı. Studiyada olan səs rejissorlarının, ansabl üzvlərinin çöhrəsinə yarpaq-yarpaq gün

düşürdü, çöhrələri çiçək açırdı. Divarlar işıq saçırdı...

...Bu ilk ifadan düz altı ay ötəcəkdi və bütün əzab-əziyyətlərə nəhayət, bir gün son qoyulacaqdı. Həmin bir gündə, gündüzdən gecəyə kimi "Sona bülbüllər"i Qədir 17 variantda oxuyub qurtaran tək şüşə arxasındakı adam - bəstəkar və səs rejissoru Adil Bəbirov onların göyə qaldıraraq axır ki, demişdi:

- Sağ olun! Qurtardıq!

Və... Əhsən müəllim 17 variantda yazılan "Sona bülbüllər" in lent yazılarını... düz səhər açılanadək 52 (!?) yerdən kəsib bir-birinə calağ edərək, onu Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Komitəsinin sədrinə təqdim edəcəkdi. Ustad əmin idi ki, daha bu dəfə sədrin heç

bir sözü olmayacaq, o, etiraz etməyəcəkdi. Çünki bundan əvvəl Əhsən Dadaşovun şəxsi səyi və xahişi ilə komitə sədri iki dəfə Qədir Rüstəmovu dinləmişdi və hər dəfə daha mükəmməl ifa istəmişdi... Axır ki, bu da həmin ifa... Sonra isə "Sona bülbüllər" öz ömrünü özü yaşamağa başladı və hələ də yaşamaqdadı, kim bilə, nə qədər də yaşayacaq... Yəqin ki, ömürlük... Əhsən olmasaydı, Qədir də, Qədirin "Sona bülbülləri" də yəqin ki, olmayacaqdı...

"- Unudulmaz sənətkarımız Əhsən Dadaşova ömrüm boyu minnətdaram. Bir mahnımı yazdırmaqdan ötrü özünü oda-közə vurdu. Xəcalət çəkərdim. Deyərdim: - "Ay müəllim, axı bu qədər əziyyət nəyə lazımdır?" Cavab verərdi ki, "Lazımdır, Qədir, xalqın mahnılarını xalq üçün yaşatmaq lazımdır!" - Qədir Rüstəmov müsahibələrinin birində belə deyirdi... Hər iki böyük sənətkarın ruhu şad olsun..."

